

GELOOF, HOOP EN LIEFDE

Dan zijn we in dit jaar van een zilveren jubileum via Psalm 45 zomaar beland op een bruiloft. Om het jaar maar feestelijk te beginnen. Een feest waar geloof in de toekomst is, waar trouw wordt beloofd, waar liefde wordt gevierd. Dit zijn van die dagen waarop al het moois dat is in mensen in het centrum van de belangstelling staat.

Psalm 45 is een bijzondere psalm. Deze psalm richt zich niet tot de Levende God, zoals vrijwel alle andere psalmen, maar dit is een lied voor een koning en een koningin op hun trouwdag. Het moet zo'n drieduizend jaar geleden zijn geschreven en het is blijkbaar op dat huwelijksfeest zo goed bevallen, dat het is bewaard, misschien ook nog gezongen op latere bruiloften van koningsparen. Een feestlied. De dichter heeft het eerlijk verdeeld. Eerst wordt de koning toegezongen, dan de koningin. De koning is bovenmenselijk mooi, zegt de tekst, is een held, omgord met majesteit en luister. Het zal je allemaal maar toegezongen worden. Maar achter deze woorden van lof schuilt een to-do-lijstje: je vecht voor de goede zaak, voor recht dat in verdrukking is, de staf van gerechtigheid is de staf van je koningschap. Er wordt het nodige gevraagd.

Ook van de koningin. Zij wordt op haar bruiloft niet alleen geprezen om haar schoonheid die er overigens wezen mag, zoals ze staat te stralen in het goud van Ofir, dat is het goud waarmee koning Salomo zijn paleis liet versieren. Maar zij staat ook op de drempel van een nieuw leven. Nu niet meer in het huis van je ouders, maar op eigen benen, je bent nu zelf verantwoordelijk. In plaats van ouders zal je kinderen hebben, je zult ze groot brengen zodat ook zij verantwoordelijke mensen worden die recht doen en die opkomen voor de zwakken.

Bruidegom worden hartstochtelijk toegezongen. Hun liefde is een feest. Maar het zal pas echt een feest zijn als ze hun liefde weten waar te maken, als dit feest een stap is naar nieuwe toekomst, waar recht gedaan wordt en vrede gemaakt wordt.

Prachtige wensen, hoop op een nieuwe toekomst, aanschijn der aarde vernieuwd. Zoals wij elkaar aan het begin van een nieuw jaar alle goeds toewensen. Misschien klinken die zogeheten 'beste wensen' enigszins clichématig, woorden hebben ook zo hun beperkingen, maar ze komen in tijden als de onze ongetwijfeld recht uit het hart, want er is in onze dagen heel wat te wensen aan recht en vrede.

Dat was in de dagen dat Psalm 45 werd gecomponeerd niet anders. In de boeken 1 en 2 Koningen vertelt de Schrift op verrassend openhartige wijze de geschiedenis van koningen die aan de macht zijn. Het lijkt bijna een refrein: die-en-die was koning, hij deed niet wat goed is in de ogen van de Levende God; toen hij stierf werd hij opgevolgd door zijn zoon, die niet deed wat goed is in de ogen van de Levende God. En dat gaat maar door. De woorden die dit koningspaar in Psalm 45 krijgt toegezongen hopen op een ommekeer, op andere tijden, hopen op een koningspaar dat niet bezwijkt onder de verleiding van rijkdom en macht, maar dat dienaar van mensen wil zijn, opkomt voor de zwakken, recht doet aan iedereen. Zo past dit lied ook in de traditie van Israël: daar zijn koning en koningin dienaar. Daar is namelijk maar één echt koningspaar: de Levende God met Vrouwe Wijsheid aan zijn zijde. De koning en de koningin zijn natuurlijk heel getalenteerd, maar de talenten hebben ze gekregen om te dienen. Het is als met ieder mens. We hebben heel wat in ons, we kunnen enorm veel bereiken met ons hoofd en onze handen, maar de Schrift houdt ons bij herhaling voor: het is allemaal heel goed en knap, maar is het is vooral geschenk, we hebben het gekregen. Je mag er trots op zijn, maar liever vooral dankbaar. Dankbaar dat we het vermogen hebben gekregen om recht te doen en vrede te maken. Je kunt dus gerust zeggen dat Psalm 45 niet alleen een lied is voor een koningspaar in Israël, eeuwen geleden, maar een lied voor iedere koning, president, minister-president, minister, kortom voor ieder die verantwoordelijkheid draagt. En zijn we dat in feite niet allemaal?

Huub Oosterhuis sluit zijn vrije bewerking van Psalm 45 af met een gebed. Om maar duidelijk te maken dat deze psalm niet bedoeld is om ons te vertellen hoe het er eeuwen geleden aan toe ging op een koningsbruiloft in Israël, maar dat ook deze psalm over ons gaat. Dat gebed gaat aldus: ‘Mogen er handen zijn/die je dragen en strelen. // Gezegend jij dat je ja zegt,/hier nu – kome wat komt // Moge de geest van jouw God/het aanschijn der aarde vernieuwen’. Het is niet de vertaling van de psalm, maar wel een bijna perfecte weergave van de intentie van de psalm. Dat liefde mag duren, dat er geloof in elkaar mag zijn, dat we de moed mogen hebben om ‘ja’ te zeggen en dat er hoop is op een nieuwe wereld. Dat de liefde sterker mag zijn dan wat er ook gebeurt, dat de liefde de leidraad blijft, kome wat komt.

Psalm 45 is een lied dat helemaal past in de traditie van de Schrift. In het eerste testament wordt geloven, uitspreken van wat je wilt met je leven, verwoord als een huwelijksbelofte. Zoals ontrouw aan dat woord overspel wordt genoemd. Als je ervoor kiest de Tien Woorden van de Sinaï te zien als richtingwijzer voor je leven, dan is dat, letterlijk in de formuleringen van dat Eerste Testament, een belofte van trouw in dezelfde bewoordingen als bij een huwelijksbelofte. God wil met zijn mensen getrouwd zijn. God wil dat zijn mensen zich verbinden aan hem in liefde en trouw. Daarom zijn er naast de Levende ook geen andere goden, want de plechtig verklaarde liefde is uniek.

En dan is Psalm 45 niet zomaar een feestlied, maar ook een levensles. En die les is, net als in menige andere psalm, heel praktisch. Misschien staat dat het duidelijkst verwoord in Psalm 15. Die vraagt zich af wie mag wonen op de hemelse hoogte van de Levende God. En het antwoord is niet: veel bidden, naar de kerk gaan. Dat mag allemaal, het is verre van verkeerd, maar waar het echt om gaat is dit: dat je integer bent, dat je recht doet, dat je van harte de waarheid spreekt. Zo formuleert Psalm 15 dat. Dat de woorden van de Schrift je inspireren om steeds opnieuw je leven om te keren, om te doen wat moet gedaan.

En het is, denk ik, van eeuwen, dat mensen die zich al deze woorden ter harte nemen, wel zien wat gebeurt, wel zien wat gedaan moet worden, maar niet zien hoe ze iets zouden kunnen doen. In Gaza, Oekraïne, Soedan, zoveel plekken, wat kunnen wij? Misschien geldt dat ook voor onze Tweede Kamer: hoe kunnen wij daar zorgen voor respect, hoe kunnen wij onze democratie nieuw leven inblazen? Zijn we toeschouwer geworden die met tegenzin, verontwaardiging en woede zien wat gebeurt? De Schrift spreekt met klem tegen dat wij niet meer dan een onbeduidende rol kunnen spelen in deze wereld. Zolang wij zien en doen wat moet gedaan zullen we, samen met zoveel anderen, het aanschijn der aarde vernieuwen. Ondanks alles. Pijn, verontwaardiging, uitzichtloosheid en woede, zullen er zijn, dat vertelt de Schrift ook heel eerlijk, maar dat neemt niets weg van ons visioen van recht en vrede. Daartoe zijn we op aarde, om dat visioen naar onze eigen mogelijkheden gestalte geven.

Huub Oosterhuis schreef in het begin van de zeventiger jaren wat hij noemde ‘een nieuw bruiloftslied’. Ik heb het als trouw koorlid bij menige huwelijksviering gezongen, maar op de duur bemerkten we dat het lied ook heel goed op een gewone zondagse viering kon klinken. Omdat het uiteindelijk het levensdoel van de mens bezingt. Eigenlijk net zoals Psalm 45. Dat we gemaakt zijn uit oer-elementen, zoals vuur, ijzer, zuur, zout, dat we steeds opnieuw geboren kunnen worden om ijzer in vuur te zijn, dat we mensen voor mensen kunnen zijn, tot een ander kunnen gaan. Een lied dat overvloeit van geloof in mensen, vertrouwen op ons bijbelse visioen en van liefde dat de basis is om in lief en leed samen op weg te gaan. Het is als het gebed dat Huub Oosterhuis toevoegde aan zijn versie van Psalm 45: ‘Mogen er handen zijn/die je dragen en strelen. // Gezegend jij dat je ja zegt,/hier nu – kome wat komt // Moge de geest van jouw God/het aanschijn der aarde vernieuwen’. Moge dat ook voor ons zo zijn.

Gerard Swüste